Vastaava lakimies Ville Wartiovaara
Rakennusteollisuus RT ry
12.3.2025

Tulorekisterin hyödyntäminen työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan toimialalla

Rakennusteollisuus RT ry kiittää mahdollisuudesta saada lausua tulorekisterin hyödyntämisestä ja erityisesti harmaan talouden torjunnan näkökulmasta.

Olemme kiinnittäneet huomiota siihen, mitkä ovat viranomaisten tosiasialliset mahdollisuudet puuttua tai velvoittaa korjaamaan vääriä tietoja. Ja haluamme kiinnittää työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan huomiota siihen, miten viranomaiset ovat nyt riippuvaisia siitä, että tietojen antaja tekee korjauksen antamiinsa tietoihin.

Toisin sanoen, viranomaisella ei ole riittäviä keinoja tai vaikutusmahdollisuuksia puuttua tietoisesti virheellisesti annettuun tietoon. Mitkä ovat ne viranomaisen puuttumiskeinot, mikäli se oman toimintansa perusteella havaitsee annetun tiedon olevan väärää?

Järjestelmän pitäisi olla sellainen, että esimerkiksi Verohallinnolla olisi mahdollisuus merkitä järjestelmään, mikäli se havaitsee selkeästi virheellisesti annettua tietoa, jolloin muut samaisia tulorekisterin tietoja käyttävät viranomaiset saavat tiedon asiasta käyttäessään omassa työssään vastaavia tietoja. Asiaan on kiinnittänyt huomiota VTV aikanaan. Muutoksia pitäisi tehdä siten, että järjestelmään olisi mahdollisuus tehdä viranomaistaholta merkintöjä, jolloin samaista tietoa käyttävä toinen viranomainen osaa kiinnittää huomiota asiaan. Onko siis tehokasta keinoa puuttua siihen, jos on annettu tahallaan väärää tietoa, ja samalla selkeää informaatiokanavaa tietojen käyttäjien välillä havaituista vääristä tiedoista?

Työsuhderekisteri – uusi tehokas työkalu harmaan talouden torjuntaan

Rakennustyömailla on törmätty siihen ongelmaan, että työvoimaa piilotetaan urakkaketjussa siten, että todellinen työnantaja pyritään piilottamaan työn tilaajalta tai pääurakoitsijalta/rakennuttajalta ja myös valvovilta viranomaisilta. Tämä lieveilmiö perustuu usein siihen, että urakkasopimuksissa on rajoitettu ketjuttamista tai halusta piilottaa todellinen työnantaja.

Kääntäen tällainen tilanne voi johtua siitä, että työmaalla työskentelevät kevytyrittäjät halutaan salata, koska kevytyrittäjien käyttäminen on kielletty työmaalla tai tiedetään

kevytyrittäjyyden perustuvan muuhun kuin henkilön itsensä omaan tahtoon. Viime vuosien aikana kevytyrittäjyyden aiheuttamat ongelmat ovat olleet eittämättä suurin/yleisin harmaan talouden ilmiö, jota havaitaan rakennustyömailla. Usein siihen liittyy tosiasiallisen työsuhteen peittelyä, pakkoyrittäjyyttä tai suoranaista työperäistä hyväksikäyttöä, joka pahimmillaan täyttää selkeästi rikoslain mukaisen tunnusmerkistön muun muassa kiskonnan tapaisesta työsyrjinnästä.

Ongelma kiteytyy siihen, ettei pääurakoitsijalla tai työn tilaajalla ole mitään mahdollisuutta tarkastaa, onko työturvallisuuslain 52 a §:n mukaiseen kuvalliseen henkilötunnisteeseen merkitty oikea työnantaja. Kevytyrittäjä voidaan ”piilottaa” ja salata pääurakoitsijalta antamalla työntekijälle kuvallinen henkilötunniste, johon on merkittynä valheellinen työnantaja. Kevytyrittäjän kuvallisessa henkilötunnisteessa tulisi lukea kyseessä olevan itsenäisen työnsuorittajan. Pääurakoitsijalla ei ole mitään mahdollisuutta todeta asiaa.

Tähän ongelmaan olisi näkemyksemme mukaan mahdollista saada yksinkertainen ratkaisu aikaiseksi. Suomessa tulisi ottaa käyttöön, kuten on jo useammassa EU-maassa (mm. Viro), velvollisuus ilmoittaa työsuhteen olemassaolosta ja tällaisen tiedon tulisi olla tarkastettavissa. Tarkastusmahdollisuus toimisi veronumeron ja y-tunnuksen perustella, eli kirjoittamalla oletetun työnantajan y-tunnus ja henkilön veronumero, järjestelmä kertoisi, että henkilö on voimassa olevassa työsuhteessa em. yritykseen (yritys maksaa palkkaa kyseiselle henkilölle).

Rakennusteollisuus RT ry ei kannata hallinnollisen taakan lisäämistä, ellei sille ole perusteita. Mutta näemme, että tämä olisi mahdollista toteuttaa kasvattamatta tosiasiallisesti yritysten velvoitteita. Ja se olisi mahdollista nimenomaisesti tulorekisterin yhteydessä muodostamalla ns. julkinen työsuhderekisteri tulorekisterin yhteyteen. Helpoimmillaan työsuhteen rekisteröiminen tapahtuisi ensimmäisen palkanmaksun yhteydessä osana muuta ilmoitusvelvollisuutta. Mikäli tieto olisi voimassa, asia olisi tällöin kunnossa.

Näemme työsuhderekisterin hyvänä mahdollisuutena lisätä sosiaalista vastuuta ja harmaan talouden torjuntaa. Sellaisen tekemisen kustannukset olisivat hyvinkin maltilliset, mutta vastaavasti hyödyt olisivat suuret. Emmekä tietosuojan näkökulmasta ole keksineet asiassa esteitä.

Rakennusteollisuus RT ry

Ville Wartiovaara, vastaava lakimies